

POSTANOWIENIE

Dnia 19 maja 2005 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jan Górowski (przewodniczący)

SSN Marek Sychowicz

SSN Hubert Wrzeszcz (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku H. C.

przy uczestnictwie A. C., M. C., M. C., D. S. i M. S.

o podział majątku spółki, po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 19 maja 2005 r., kasacji uczestników D. S. i M. S. od postanowienia Sądu Okręgowego w Ś. z dnia 8 kwietnia 2004 r., sygn. akt VI Ga (...),

uchyla zaskarżone postanowienie oraz postanowienie Sądu Rejonowego w D. z dnia 13 listopada 2003 r. sygn. V GNs (...), znosi postępowanie apelacyjne i postępowanie przed Sądem pierwszej instancji toczące się po dniu 30 października 2001 r. i przekazuje sprawę Sądowi Rejonowemu w D. do ponownego rozpoznania oraz orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Sąd Rejonowy w D. postanowieniem z dnia 13 listopada 2003 r. dokonał podziału majątku wspólnego wspólników po rozwiązaniu spółki cywilnej.

Z punktu I sentencji postanowienia wynika, że w skład majątku wspólnego wspólników wchodzi: nieruchomości zabudowane położone w Ś. i B., których wartość wynosi odpowiednio 445 000 zł i 419 900 zł, ruchomości opisane w 96 punktach, ze wskazaniem ilości i wartości poszczególnych przedmiotów, pożytki z nieruchomości wartości 348 770,27 zł i szczegółowo opisane wierzytelności wartości 25 456,98 zł.

Sąd przyznał uczestnikom postępowania – M. S. i D. S. na współwłasność w częściach równych nieruchomości położoną w Ś. oraz oznaczone ruchomości i

wierzytelności łącznej wartości 533 783,38 zł (pkt II sentencji), a wnioskodawczyni w 5/8 częściach i uczestnikom postępowania – A. C., M. C. i M. C. po 1/8 części prawo użytkowania wieczystego nieruchomości położonej w B. oraz na współwłasność w tych samych częściach oznaczone ruchomości i wierzytelności łącznej wartości 452 427,01 zł (pkt III sentencji), zasądził solidarnie od uczestników – M. S. i D. S. na rzecz wnioskodawczyni kwotę 138 152,75 zł oraz na rzecz uczestników postępowania – A. C., M. C. i M. C. po 27 630,55 zł tytułem wyrównania udziałów (pkt IV sentencji), cofnął wnioskodawczyni zwolnienie od kosztów sądowych i orzekł o obowiązku ich poniesienia (pkt V i VI sentencji), przyznał zarządcy – U. G. 25 000 zł wynagrodzenia i 999,28 zł tytułem zwrotu wydatków (pkt VII sentencji), zarządził wypłatę na rzecz zarządcy tytułem wynagrodzenia i zwrotu wydatków kwoty 1000 zł uiszczonej przez wnioskodawczynię jako zaliczka na poczet zabezpieczenia roszczenia i kwoty 4146,91 zł złożonej do depozytu sądowego (pkt VIII sentencji), zasądził na rzecz zarządcy od wnioskodawczyni i uczestników postępowania oznaczone kwoty tytułem wynagrodzenia i zwrotu wydatków (pkt IX sentencji).

Sąd Rejonowy ustalił, że wnioskodawczyni wraz z uczestnikami postępowania – S. C., M. S. i D. S. prowadziła w formie spółki cywilnej działalność gospodarczą, oznaczoną w umowie jako sprzedaż w cenach hurtowych i detalicznych oraz skup i sprzedaż artykułów pochodzenia zagranicznego. Spółka została rozwiązana wyrokiem Sądu Wojewódzkiego w W. z siedzibą w Ś. z dnia 22 października 1998 r.

W toku postępowania sądowego zmarł uczestnik postępowania – S. C. Jego spadkobiercami – zgodnie z postanowieniem o stwierdzeniu nabycia spadku – są dzieci: A., M. i M. C.

Sąd, dokonując podziału nieruchomości, kierował się tym, że M. i D. S. prowadzą działalność gospodarczą w nieruchomości położonej w Ś., a wnioskodawczyni ma siedzibę własnej firmy w innym miejscu. W tej sytuacji – zdaniem Sądu – nieruchomość położona w B. należało przyznać wnioskodawczyni i jej dzieciom jako następcom prawnym zmarłego uczestnika postępowania.

Podział ruchomości Sąd przeprowadził według miejsca ich przechowywania i używania. W konsekwencji wnioskodawczyni i spadkobiercy S. C. otrzymali ruchomości znajdujące się w ośrodku wypoczynkowym w B., a M. i D. S. – w nieruchomości w Ś.

Sąd zaliczył do majątku spółki – na podstawie art. 207 k.c. – pożytki, jakie uzyskali D. i M. S. z tytułu używania nieruchomości w Ś. i w B. Wartość pożytków,

ustalona na podstawie opinii biegłego, wynosi 348 770,27 zł. Sąd uznał, że pożytki należą się byłym wspólnikom w częściach równych, ponieważ takie były ich udziały w spółce. Według tej zasady Sąd podzielił także wierzytelności spółki, w tym także przedawnione.

Kwoty zasądzone w pkt IV sentencji postanowienia obejmują wyrównanie wartości udziałów w przyznanym majątku nieruchomym i ruchomym (w tym w wierzytelnościach) oraz pożytki.

Postanowienie zaskarżyli uczestnicy postępowania – M. i D. S.. Sąd Okręgowy w Ś. postanowieniem z dnia 8 kwietnia 2004 r. oddalił jednak ich apelacje, dzieląc ustalenia faktyczne i ocenę prawną Sądu pierwszej instancji.

W kasacji, opartej na obu podstawach z art. 393¹k.p.c., pełnomocnik uczestników postępowania – M. i D. S. zarzucił naruszenie art. 378 § 1, art. 386 § 2, art. 379 pkt 2, art. 321, art. 278 w zw. art. 236, art. 618 § 1 k.p.c., art. 624 w zw. art. 320 k.p.c. w zw. z art. 212 § 3 k.c., art. 614, art. 939, art. 227 w zw. z art. 309, art. 299, art. 622 § 2, art. 632 k.p.c. Powołując się na te podstawy kasacyjną wniósł o uchylenie orzeczeń Sądów obu instancji, zniesienie postępowania od dnia 30 października 2001 r. i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W pierwszej kolejności należy rozważyć zarzut nieważności postępowania, ponieważ jego uwzględnienie powoduje najdalej idące skutki procesowe (art. 386 § 2 k.p.c. w zw. z art. 393¹⁹ k.p.c.).

Postępowanie w niniejszej sprawie, na etapie przed Sądem pierwszej instancji, uległo – co jest bezsporne – zawieszeniu na skutek śmierci uczestnika postępowania S. C. w dniu 19 maja 2001 r. Zostało ono podjęte postanowieniem z dnia 30 października 2001 r. po zgłoszeniu się spadkobierców zmarłego, wśród których były jego małoletnie dzieci: A. C., M. C. i M. C. Dwoje z nich (A. C. i M. C.) osiągnęło pełnoletność krótko przed wydaniem orzeczenia przez Sąd pierwszej instancji, M. C. był natomiast niepełnoletni jeszcze w chwili wydawania postanowienia przez Sąd Okręgowy. Wymienionych spadkobierców S. C. reprezentowała ich matka – H. C., będąca wnioskodawczynią w niniejszej sprawie.

Przepis art. 98 § 2 k.r.o. stanowi, że żadne z rodziców nie może reprezentować dziecka przy czynnościach prawnych między dziećmi a jednym z rodziców, jak i przy czynnościach prawnych między dzieckiem a jednym z rodziców lub jego małżonkiem, chyba że czynność prawna polega na bezpłatnym przysporzeniu na rzecz dziecka albo

dotyczy należnych dziecku od drugiego z rodziców środków utrzymania i wychowania. Przytoczone przepisy stosuje się odpowiednio w postępowaniu przed sądem lub innym organem państwowym (art. 98 § 3 k.r.o.). Jeżeli żadne z rodziców nie może reprezentować dziecka pozostającego pod władzą rodzicielską, reprezentuje je kurator ustanowiony przez sąd opiekuńczy (art. 99 k.r.o.).

W sytuacjach wskazanych w art. 98 § 2 i 3 k.r.o. sąd rozpoznający sprawę ma obowiązek – jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 4 października 1966 r., II CZ 117/66 (OSNC 1967, nr 2, poz. 40) – zwrócić się do sądu opiekuńczego o ustanowienie kuratora dla strony (uczestnika postępowania) nie mającej zdolności procesowej. Regułą przy tym jest, że powinno się ustanowić tylu kuratorów, ile dzieci ma być reprezentowanych. W postępowaniu nieprocesowym wyłączenie rodziców należy ocenić ad casum i przyjmować je – co podkreśla się także w piśmiennictwie – wtedy, gdy istnieje możliwość choćby nawet teoretycznej sprzeczności interesów (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 września 1997 r., I CKU 13/97, Prok. i Pr. 1998, nr 3, poz. 29).

Nie ulega wątpliwości, że w niniejszej sprawie – przede wszystkim ze względu na potrzebę ustalenia składu i wartości podlegającego podziałowi majątku – mogła występować sprzeczność interesów między małoletnimi uczestnikami postępowania a ich matką H. C. Istniała także możliwość sprzeczności interesów między małoletnimi uczestnikami postępowania. W tej sytuacji należało podzielić pogląd skarżących, że możliwość reprezentowania w sprawie małoletnich uczestników przez matkę była wyłączona. W konsekwencji trafny jest zarzut skarżących, że postępowanie jest dotknięte nieważnością, ponieważ małoletni uczestnicy postępowania, nie mający zdolności procesowej (art. 65 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.), byli pozbawieni przedstawiciela ustawowego (art. 379 pkt 2 k.p.c.).

Nie ulega też wątpliwości, że podział majątku spółki, do którego znajdują zastosowanie przepisy o zniesieniu współwłasności, należy do kategorii czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu majątkiem. Stosownie do art. 101 § 3 k.r.o. rodzice nie mogą bez zezwolenia sądu opiekuńczego dokonywać czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu ani wyrażać zgody na dokonywanie takich czynności przez dziecko. W przytoczonym przepisie chodzi o zezwolenie organu państwowego, a nie o zgodę osoby trzeciej w rozumieniu art. 63 k.c. Przepisy przeto tego ostatniego artykułu nie mogą mieć zastosowania do zezwolenia, o którym mowa, nawet w drodze analogii. Nie do przyjęcia jest też pogląd – co podkreślono w

piśmiennictwie – ze zezwolenie sądu opiekuńczego może zastąpić ocena sądu orzekającego w sprawie majątkowej. Tymczasem w niniejszej sprawie – co jest bezsporne – H. C. jako przedstawiciel ustawowy małoletnich uczestników postępowania, zarządzający ich majątkiem zadecydowała o jego podziale bez zezwolenia sądu opiekuńczego. W tej sytuacji zaaprobowanie tej czynności przez uczestników postępowania po osiągnięciu przez nich pełnoletności, z powodów wyżej przedstawionych, jest pozbawione prawnego znaczenia.

Ze względu na konsekwencje stwierdzonej nieważności postępowania bezprzedmiotowa stała się ocena podstaw kasacyjnych w pozostałym zakresie.

Z przedstawionych powodów Sąd Najwyższy – na podstawie art. 393¹³ § 1 w zw. z art. 393¹⁹ oraz w zw. z art. 3 ustawy z dnia 22 grudnia 2004 r. (Dz. U. Nr 13, poz. 98) orzekł, jak w sentencji postanowienia.